

Verslag uitgeoefende activiteiten 2019

Terugblik seizoen 2019

2019 was een bijzonder tuinjaar, met de realisatie van de oranjerie werd het jarenlange restauratie- en herinrichtingsplan afgerond. In 2004 werd Stichting Tuin de Lage Oorsprong opgericht en middels fondsenwerving is de opbouw in 3 fasen gerealiseerd.

- *2008 Fase I:* herstel Springertuin met de belangrijkste financiers EU Leader+, Provincie Gelderland en het VSB Fonds.
- *2011 Fase II:* realisatie amfitheater& labyrint met o.a. bijdragen van Stichting Doen en Zabawas.
- *2018-2019 fase III:* oranjerie, kas en kapschuur met als belangrijkste financiers de Bankgiroloterij, het VSB fonds, Provincie Gelderland en stichting Zabawas.

Tenslotte mag vermeld worden dat de stichting AC van Deventer TLO door alle fases heen en op allerlei manieren heeft ondersteund.

TLO: kwaliteitstuin & voorbeeldproject

In 2008 opende Tuin de Lage Oorsprong (TLO) onder grote belangstelling haar tuindeuren. Inmiddels is TLO uitgegroeid tot een kwaliteitstuin waarvan de Nederlandse Tuinen Stichting (NTS) stelt: "dit is een tuin van nationaal belang en een inspiratiebron voor velen". TLO onderscheidt zich van andere tuinen door haar kwaliteit en gevarieerd aanbod van kunst & cultuur. Gedurende het tuinseizoen is er wekelijks een cultureel programma en is er een wisselend aanbod van kunst. Een groep van ca 1.850 tuinvrienden steunt de tuin en verschaft draagvlak. De aanvankelijk sceptische houding van de gemeente Renkum is omgeslagen, TLO is nu voor hen een voorbeeldproject. De verhoudingen met verhuurder, Het Geldersch Landschap (HGL), zijn goed geworden.

Verder is de toegankelijkheid van de tuin verbeterd, nieuw aangelegde parkeerplaatsen hebben de druk op wildparkeren nabij de tuin verminderd. Alle positieve ontwikkelingen vertaalde zich in een goed tuinjaar met aanzienlijk meer inkomsten dan voorgaande jaren.

Van opbouw naar professionalisering

Met de realisatie van de oranjerie is de opbouwfase afgesloten. Het afzien op allerlei fronten is voorbij (opereren zonder voorzieningen, jarenlange strijd en juridische procedures i.v.m wijziging Bestemmingsplan etc.). Nu de noodzakelijke voorzieningen zijn gerealiseerd ontstaan veel mogelijkheden voor de tuin. Jarenlang kon de tuin immers alleen in de lucht gehouden worden in afwachting van vaste gebouwen. TLO heeft dit jaar de tuin toekomstperspectief gegeven, en kan nu de continuïteit van deze bijzondere tuin garanderen.

Leidend bij de ontwikkeling van de tuin blijft de doelstelling van TLO: *De stichting stelt zich ten doel het restaureren, herinrichten, voor de mens aantrekkelijk maken, openstellen en duurzaam beheren van de nutstuin van het landgoed Laag Oorsprong te Oosterbeek.* Kort door de bocht zou je kunnen stellen dat nu de periode is aangebroken om het duurzaam beheer van LTO op alle fronten uit te bouwen.

Focus 2019

2019 is door de vergrote toeloop een druk tuinjaar geweest met als belangrijkste aandachtspunten:

- 1) de bouw en opening van de oranjerie,
- 2) de transitie van investeren naar beheren.

Sub 1. De bouw

De bouw van de oranjerie was technisch ingewikkeld. Aannemer Van Middendorp had daarover de regie. De aannemer kreeg de regie omdat de inschatting was dat vanuit TLO de bouw coördineren (zoals bij kas & kapschuur) te riskant was gezien een groot aantal specialisten dat in serie moest bouwen. De deadline van oplevering was daarbij krap conform de wensen van de fondsen en provincie Gelderland. De bouw verliep voorspoedig, totdat zich een ernstige calamiteit voordeed. De keuze voor een nieuwe techniek; prefab geveldelen, bleek niet passend. Dankzij de constructieve opstelling van de aannemer, onderaannemer, architect en het toezien oog van de provincie is er uiteindelijk een goede oplossing gevonden. Helaas liep het bouwproces door deze tegenvaller een half jaar vertraging op.

Opening Oranjerie

Vrijdag 12 april 2019 jl. werd de oranjerie feestelijk geopend. De deadline was strak; zo werd het terras die vrijdagochtend nog afgebouwd en de parkeerplaatsen werden af gestrooid. Het was een druk bezochte opening waarbij wethouder Verstand de oranjerie met een reuzensnoeischaar open knipte. Vertegenwoordigers van de provincie Gelderland, Bouwbedrijf Van Middendorp en architect Gert Grosfeld werden door de wethouder geridderd. Het enthousiasme voor de nieuwe oranjerie was en is nog steeds groot. Dit blijkt o.a. uit de vele positieve reacties en het toegenomen aantal boekingen voor speciale vieringen (jubilea en huwelijken) in Tuin de Lage Oorsprong. Vanuit andere landgoederen, architecten etc. is er tevens professionele belangstelling voor de oranjerie en kas (o.a. landgoed Twickel, landgoed Landfort, Geldersch Arcadië).

Sub 2 de transitie van investeren naar beheer

Vrijwilligers

Om TLO duurzaam te laten bestaan is er continuïteit nodig. TLO mag zich gelukkig prijzen met een bevlogen groep van 70 vrijwilligers. Deze zijn noodzakelijk gebleken om de tuin continuïteit te geven. TLO heeft een enthousiaste en trouwe vrijwilligersgroep. Er is altijd wel verloop door leeftijd, ziekte of verhuizing. De gastvrouwengroep was daardoor toe aan werving. Via facebook werd een oproep geplaatst en daarop zijn veel enthousiaste reacties gekomen die uiteindelijk 7 nieuwe, enthousiast gastvrouwen opleverden.

Prijsbeleid

In 2019 zijn de prijzen gelijk gebleven voor de entree, vriendschap, consumpties en de reguliere programma's op zondag. Wel zijn de prijzen voor een reeks bijzondere concerten en de huwelijken verhoogd.

Bijzondere concerten

In het programma-aanbod is een divers prijsbeleid ingezet. Binnen de programmering zijn i.s.m. Phion (nieuwe naam Het Gelders Orkest/Orkest van het Oosten) zeven

concerten in een reeks gepresenteerd onder de naam *De Groene Serie*. Dit waren bijzondere kwaliteitsprogramma's ingezet met een tweeledig doel: bijzondere kwaliteit aanbieden en een nieuwe doelgroep trekken. Aangezien ensembles met beroepsmusici werden gecontracteerd ging de inkoopprijs voor TLO fors omhoog. Deze prijsstijging had een negatief effect op het aantal zondagsbezoekers waardoor de inkoopprijs niet gedekt kon worden. Met Phion is deze serie geëvalueerd.

De groene oase

Dit jaar hebben de rozen mooier dan ooit gebloeid. Door nachtvorst was er dit jaar daarentegen een te verwaarlozen oogst van de boomgaard. De bessenopbrengst was dit jaar overvloedig en door de zachte septembermaand bleef de tuin nog lang aantrekkelijk. De passiflora in de kas werd dit jaar anders gesnoeid en de uitbundige begroeiing met witte bloemen is door menig bruidsstel en bezoeker geroemd. Voor de opening van de oranjerie zijn extra citrusbomen aangekocht die het hele op het zwevende terras pronkten.

Speciale promotie TLO

TLO is dit jaar in de gemeente Renkum uit 3 genomineerde landgoederen gekozen voor het landgoedfestival Gedroomd Landelijk dat landelijk door het RBT-KAN is gepromoot. Een doelstelling was het promoten van een landgoed middels muziektheater, dit heeft bijgedragen aan grotere naamsbekendheid van TLO. Ook is TLO prominent aanwezig in de promotiefilm van de gemeente Renkum.

Tuinvrienden

Voor het eerst in 15 jaar kende het aantal tuinvrienden een daling. Dit is onverklaarbaar. Wellicht heeft de bouwput vorig jaar hiertoe bijgedragen, wellicht is een aantal mensen minder enthousiast over de voltooiing van fase 3. Ook kan meegespeeld hebben dat de concerten in prijs zijn gestegen (evenals de kwaliteit) en dat de consumpties meedingen in de algemene prijsontwikkeling in de horeca. Zeker is dat onze aandacht voor het enthousiasmeren van nieuwe tuinvrienden afgelopen jaar minder was.

jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
# vrienden	1665	1805	1855	1919	1956	1823

De tuin in de bredere omgeving

De samenwerking met Het Geldersch Landschap is positief, zo hebben zij bijgedragen aan de nieuwe parkeerplaatsen. Ook HGL is tevreden met alle ontwikkelingen. Tevens plaatste HGL een routing met borden en witte paaltjes voor TLO. Door deze bewegwijzering kunnen bruidsgasten hun weg van de JP Heije parkeerplaats goed vinden.

TLO neemt nog steeds deel in het bestuur van Cultuur in Renkum teneinde de programmering van diverse culturele aanbieders beter op elkaar af te stemmen.

Staat van baten en lasten

In 2019 werd er wat vaker in de tuin getrouwd. Nu de kas en de oranjerie de tuin completeren durven stellen het aan om buiten te trouwen. Dat is een goede ontwikkeling omdat wij al zochten naar manieren om jongeren de tuin in te krijgen. Dit leidde tot een toename van baten. De baten uit bezoek van een concert op zondag liep

terug met ruim 26%. De dit jaar geïntroduceerde groene serie lijkt te hoog gegrepen, of de tuinbezoeker moet nog wennen aan dit kwaliteitsniveau. Ook de entreegelden liepen met 9% terug. Over de gehele linie steeg de omzet.

De inkoopkosten bleven nagenoeg op hetzelfde peil.

De overige bedrijfslasten stegen wel behoorlijk; Dit jaar stege de kosten voor tuinlieden, vrijwilligers en bestuur. De huisvestingskosten namen met 60% toe: voor de nieuwe oranjerie zijn er diverse aanschaffen (o.a. tafels) gedaan.

De afschrijvingen zijn met 50% toegenomen agv de investeringen in de oranjerie.

Aan de kant van de huisvestingskosten is er een stijging van 60% waar te nemen, vnl. door kleine aanschaffingen en hogere energiekosten en schoonmaakkosten.

De verkoopkosten zijn substantieel gestegen door o.a. een verdubbeling van de inhuur van concertartiesten en RBT-KAN.

In 2019 moesten er 3 verschillende controleverklaringen door een extern accountant worden afgegeven. Dat was niet begroot en kostte zo'n € 6000. Ook zijn de

verzekeringskosten fors gestegen. Dit alles leidde tot een toename in de advieskosten.

En tenslotte is er een daling de bijzondere baten geweest omdat in 2018 een fors bedrag werd ontvangen van de 60-jarige bruiloftsgasten van een naast familielid van de initiatiefnemers.

Financiering en fondsenwerving

In 2019 is de bouw van de oranjerie gerealiseerd. Dit is tot stand gekomen dankzij vele financiers, zoals de Provincie Gelderland (subsidie monumentaal erfgoed, en subsidie economische samenwerking bedrijven), de BankGiroLoterij, De gemeente Renkum, stichting Doen, stichting AC van Deventer, stichting Thurkowfonds, stichting Zabawas, VSBfonds en het Oranjefonds. Om de begroting sluitend te maken is een krediet bij de Triodosbank verleend.